

Správa o činnosti pedagogického klubu

1. Prioritná os	Vzdelávanie
2. Špecifický cieľ	1.2.1 Zvýšiť kvalitu odborného vzdelávania a prípravy reflektujúc potreby trhu práce
3. Prijímateľ	Obchodná akadémia Liptovský Mikuláš
4. Názov projektu	Zvýšenie kvality odborného vzdelávania a prípravy na Obchodnej akadémii Liptovský Mikuláš
5. Kód projektu ITMS2014+	312011AGY1
6. Názov pedagogického klubu	Klub čitateľskej gramotnosti
7. Dátum stretnutia pedagogického klubu	20.04.2022
8. Miesto stretnutia pedagogického klubu	OALM
9. Meno koordinátora pedagogického klubu	Mgr. Jana Klepáčová
10. Odkaz na webové sídlo zverejnenej správy	www.oalm.edupage.org

11. Manažérske zhrnutie:

Na šestnástom stretnutí Klubu čitateľskej gramotnosti v tomto šk. roku sme sa zaoberali problematikou aktivít po prečítaní nesúvislého textu. V úvodnej časti Mgr. J. Klepáčová zhrnula zásady tvorby cvičení a príprav pre žiakov v oblasti aktivít po prečítaní textu vo všeobecnosti a upozornila na základné zásady, ktoré treba pri ich tvorbe dodržať. Venovala sa aj jednotlivým čitateľským stratégiám, ktorých časťou je aj uskutočnenie aktivít po prečítaní textu.

Základné zásady tvorby aktivít po prečítaní textu boli čerpané z materiálu http://www.mpc-educ.sk/library/files/a_h_skov__a_hlu__kov__integr_cia__itate_skej_gramotnosti_do_v_u_by_n_a_s_.pdf a o ňom bola diskusia v prvej časti stretnutia.

Čitateľské stratégie, o ktorých sa najviac diskutovalo a boli použité pri tvorbe materiálov pre žiakov:

- PLAN
- KWL
- Porovnaj – rozlíš
- REAP
- 3-2-1
- RAP

Kľúčové pojmy: kritické čítanie, čitateľské stratégie, nesúvislý text, hodnotenie prečítaného, vyvodzovanie hlavných myšlienok, aktivity po prečítaní textu.

12. Hlavné body, témy stretnutia, zhrnutie priebehu stretnutia:

1. Príklad dobrej praxe z oblasti aktivít po prečítaní nesúvislého textu,
2. Výmena skúsenosti v oblasti témy klubu,
3. Analýza aktivít po prečítaní vecného nesúvislého textu,
4. Tvorba materiálov pre žiakov k aktivitám po prečítaní nesúvislého textu.

K bodu č. 1:

Úvodnú časť stretnutia viedla Mgr. Janka Klepáčová. V nej na svojich príkladoch z dobrej praxe zhrnula všetky zásady pre tvorbu dokumentov pre žiakov na rozvoj kompetencií čitateľskej gramotnosti po prečítaní nesúvislého textu. Týmito zásadami sa riadili členovia klubu v poslednej časti stretnutia pri samostatnej práci nad svojimi materiálmi pre žiakov.

Po prečítaní je potrebné overiť porozumenie textu v rôznych procesoch čítania. Otázky a úlohy na čítanie s porozumením by mali obsahovať všetky úrovne procesov.

Rozšíreným nástrojom na overenie porozumenia textu sú testové otázky a úlohy. Testové položky využívajú rôzne typy úloh (napr. produkčné, doplňovacie, polytomické, priraďovacie a ďalšie). Zadanie testovej položky by malo byť sformulované jasne, otázka nesmie byť dvojznačná a nemala by obsahovať nápovedný signál. Porozumenie textu odhaľujú aj otázky učiteľa k textu, ktorými vedie žiakov k analýze, interpretácii a reflexii nad textom. Tu je dôležité poznamenať, že učiteľ by mal klásť v prevažnej miere tzv. divergentné otázky, ktoré podporujú rozvoj kritického myslenia a smerujú pod povrch textu. (Napríklad Prečo...? Ako vysvetľuješ...? Aký je postoj autora...? Akú funkciu má...?) Pri odpovedi na tzv. konvergentnú otázku, t. j. faktografickú otázku, je potrebné len povrchové uvedomenie si obsahu.

Efektívnou metódou je kladenie otázok samotnými žiakmi. Je to aktívnejšia úloha ako pri odpovedaní. Pri kladení otázky musí žiak predvídať možné odpovede, takže pracuje na dvoch úrovniach. Nácvik formulovania otázok vychováva žiaka ako aktívneho čitateľa, nie pasívneho recipienta textu. Pritom je tiež podstatné, aby žiak vedel položiť podnetnú otázku, otázku do diskusie, otázku zameranú na odhaľovanie súvislostí a hodnotenie.

Dôležité sú metódy spracovania informácií z textu. K nim patrí vyhľadávanie kľúčových informácií. Žiak musí zvažovať, ktorá informácia je nositeľom významného významu v súvislosti s témou textu a ktorá je len podporná. Triedenie informácií, kategorizovanie, hľadanie vzťahov medzi nimi a ich ďalšie využitie, to sú kľúčové kompetencie, ktoré potrebuje žiak rozvíjať v dnešnej informačnej spoločnosti, ktorá sa vyznačuje explóziou informácií.

Vytvorenie súhrnu textu žiakom tvorí dôležitú záverečnú fázu aktivít na porozumenie textu. Žiak vytvára revidovanú verziu pôvodného textu. Dominantnou myšlienkovou operáciou je syntéza, žiak nemôže ostať len pri identifikovaní prvkov v texte, pracuje s celým textom. Musí zahustiť obsah textu, vybrať najdôležitejšie informácie vzhľadom na tému textu, zámer autora, cieľ čítania. Súhrn textu môže poslúžiť na zapamätanie si učiva, neskoršie na opakovanie. Záznam z textu sa dá urobiť v rôznej forme – pojmová mapa, tabuľka, schéma, konspekt, osnova, anotácia.

Po prečítaní a zaznamenaní textu nasleduje reflexia. Čitateľ hodnotí obsahovú a formálnu stránku textu, posudzuje presvedčivosť autorského stvárnenia. Tieto ciele vyžadujú, aby žiak hľadal pod povrchom textu. Ak je žiak schopný prečítať text kriticky, je schopný tiež o ňom kriticky uvažovať, t. j. reflektovať hodnovernosť toho, čo čítal s ohľadom na svoje doterajšie vedomosti o svete (Tomengová, 2008, s. 9).

K bodu č. 2:

Do diskusie sa zapojila Mgr. Janka Klepáčová so svojimi skúsenosťami pri práci s učebnicou SJL v časti vedecké texty. Konkrétne cvičenia:

Vedecká komunikácia

Ako čítať odborný text

e) Priradte k definícii termín z ukážky 1.
 ■ vrodená alebo získaná podmienka pre určité jav, chorobu: **prededisícia**
 ■ druh alergie, prechvilivost na cudzoročnú baktériu/prudká celková reakcia na stružinule s antigénom: **anafylaxia**

h) Pomenujte syntaktickým termínom podčiarknutú časť súvetia v ukážke 1.
venku/povrchu

i) Ústne zhrňte základné tvrdenia ukážky 1.
 j) V rámci kritického čítania posuďte správnosť autorových tvrdení. Uvažujte, či sú predpoklady, z ktorých autor vychádza, preveriteľné a či nie je možné formulovať aj iné závery.

g) Vypíšte z ukážky 1 citát. Nezabudnite uviesť bibliografický záznam zdroja.
 Páca: *Časová biológia*.

3. a) Prečítajte si ukážku 2. Vyhľadajte v slovníku neznáme pojmy. Spoločne vytvorte schému ukážky 2, odlišite nadradené a podradené pojmy.

UKÁZKA 2

Estetická povednosť šikovníkov je estetická kategória, ktorá je prevládajúcou formou výtvarného umenia. Tento druh literatúry predstavujú didaktické príbehy, ktoré tvoria celistvý zjednotený estetický a učebný systém. Keďže sa čítajú ako „jazyk“ a „kľúč“. Reprezentatívne sú: *Príbeh pravdy, dobro, dôstojnosť, jasnosť, povinnosť, harmonia, estetické vnímanie ľudskej spoločnosti. O tomto estetickom prevedení píšeme, že vzniká v literatúre (čítaní) a boji s čítením v estetickom ideáli „kľúč ku životu“, ktorý je dobro. Šikovníci, ako aj ostatní, túžia ako spoločnosť nájsť pre seba, čo celkom nezodpovedá ľahké estetické a v spoločnej norme pre prírodné myšlienky, racionalnosť, ale, nepredstavujú, dialarmu, nepredstavujú, krajnosť, dôstojnosť, empatnosť – slovom, inak, ako Kyrilovičovi opísať grotesknú škaredosť ako amúru kánonu, „kto má prísť, porušuje, kľúč, záty, hodnota, ktoré rozpisujú autor a recenzenti, ktoré sa praxou, náhodou, ktoré zovretím, harmonia, ktoré majú, neobdobu, ktorý stávkou na zem, postavíme tried, nás a podoba, ktoré presvadia, ktoré a dobro, ktoré spoločnosť“ (Kyrilovič, 1992, s. 11).*

Šikovníci ako kategória marginality boja aj časťku žijú tematizovanú ako klíčový prvok umocňujú procesu. Karl Rosenkranz ktorý svojimi filozofiami a estetika v Karlovi, vo svojich *Estetika alebo Hlásenie (Estetika škaredosti)*, publikovanej v roku 1853, vyhlásil škaredosť za podstatnú komponentu umenia. [...] Hlásenie sa dialože kľúč a škaredosť utvárala prostredníctvom dialože hierarchie, hodnoty a mori. Tak kľúč, ako aj škaredosť estetického kľúčku a politická významy.

N. Athanassiou Kallimprók

Vedecká komunikácia

Výkladové texty (objektívne)

7. Vytvorte tímy a vypracujte pre miestnu samosprávu prípadové štúdie, ako pomôcť sociálne slabším osamelému človeku alebo človeku bez domova. Inšpirujte sa ukážkou 16.

BEZDOMOVCE

UKÁZKA 16

Základné informácie	Pán Karol: – problematická rodina, – problematikové detstvo, – nevydarené manželstvo, – nevýdatní širokáci nejavia zújsem a spôsob jeho existencie, – bez práce – stratil prácu rozpadom štátneho podniku, – alkohol a agresivita.
Opis situácie	Sociálna pracovníčka sa o ňom dozvedela po jeho prepustení z nemocnice. Zachytenie neudržateľnej situácie, v ktorej ho našla: neobývatel'ný dom, bez stravy a akajkoľvek pomoci.
Riešenie (ukážka formulácií)	Sociálna pracovníčka obce začala pravidelne navštevovať pána Karola. Stanovili si spolu ciele: 1. Získať občiansky preukaz a zdravotné poistenie. 2. Zabezpečiť doľstvenie. 3. Zvýškať si na kontakty s ľuďmi. 4. Zorganizovať zbierku žiät. 5. Zabezpečiť miesto v sociálnom zariadení. Pán Karol si občiansky preukaz vykonal s pomocou sociálnej pracovníčky. Počas pobytu v diaľničnom zariadení ho sociálna pracovníčka obce pravidelne navštevovala a informovala sa o jeho zdravotnom stave. V tomto období sociálna pracovníčka s pomocou kolegov z obecného úradu zorganizovala aj zbierku šatstva pre pána Karola. Po prijatí pána Karola do domova sociálnych služieb mu sociálna pracovníčka zabezpečila prevod dôchodku a úspor na jeho osobný účet.
Záver	Pán Karol: – prestal odmietať pomoc a kontakty s ľuďmi, – spolupracuje s lekármi a opatrovatel'mi, – dodržiava hygienu, – má chuť žiť.

8. Pracujte v troch tímoch. Vytipujte si predajcu časopisu *Nota bene* (ak sa predáva vo vašom meste).
 1. Prvý tím spracuje všetky údaje o živote a sociálnej situácii vypytovanej osoby.
 2. Druhý tím vypracuje časovicu (bez záverov) prípadovej štúdie, ktorá by našla riešenie jediného klasického problému predaju.
 3. Tretí tím napíše interviu s predajcom do školského časopisu.

Prípadový študijný prípad: *Občiansky bez domova, ktorý opúšťa oblasť obce, ktorú považuje za svoju domovinu.*

9. Mnohé jazyky na svete preberajú veľa slov z anglického jazyka, jazykovedci a novinári už s istou dávku kritiky nazývajú túto novodobú zmlievanú pomocovaniam, ako napr. franglisch, denglisch, benglisch (bengálska a angličtina). Budeme mať aj my slovensčtinu a budeme hovoriť po slovensky? Využite ďalšie zistenia o prenikaní anglických slov do slovenčiny a v tímoch svoje poznámky spracujte ako projektovú prácu. Pripravte poster.

Mgr. Eva Váleková Smiešna uviedla svoje skúsenosti z použitím metódy PÁROVÉ ČÍTANIE

Úlohou je zvládnuť text, ktorý rozdelíme na dve časti. Každý z páru číta inú časť textu. Prvú časť číta žiak A, druhú časť žiak B. Po prečítaní žiak A referuje prvú časť textu žiakovi B. Žiak B mu kladie otázky. Potom žiak B referuje druhú časť textu žiakovi A a žiak A kladie otázky. Takto spoločnými silami zvládnu celý text. Túto metódu je vhodné používať pri obsahovo náročnejších ukážkach nesúvislého textu, v ktorých je zložitejší dej alebo je v ňom veľa nových pojmov. Dá sa využiť na ktoromkoľvek predmete. Dôležité je, že žiaci sami pracujú s textom.

Mgr. Janka Gajdošová využíva metódu Text s pomiešanými vetami

Žiakovi predloží text, v ktorom sú poprehadzované vety. Jeho úlohou je zoradiť vety podľa zmyslu. Táto metóda je vhodná v tom prípade, keď texty opisujú dej alebo príčinnú – následnú vzťahy.

K bodu č. 3:

Analýzou aktivít po prečítaní nesúvislého vecného textu sa členovia klubu zaoberali v tretej časti stretnutia. Analýza prebehla už na vypracovaných materiáloch učiteľov k tejto tematike. Do diskusie sa zapojili najmä učiteľia SJL a cudzích jazykov, ktorí majú s problematikou stretnutia najviac skúseností zo svojich hodín. Analyzovali sa aktivity po prečítaní textu pre všetky najpoužívanejšie čitateľské stratégie. Dôraz sa kládol na tú časť stratégie ktorá je v ďalšom texte označená šikmým písmom.

Často využívané čitateľské stratégie:

SQ3R je tvorená algoritmom krokov preskúmaj – pýtaj sa – čítaj – odpovedz – vytvor zhrnutie. Pred čítaním sa žiak rýchlo orientuje v štruktúre textu – preskúma nadpisy, podnadpisy, obrazovú prílohu. Podstatou stratégie je vytváranie otázok z nadpisov a podnadpisov textu a následné

hľadanie odpovedí na tieto otázky. *V závere žiak napíše stručnú sumarizáciu textu a snaží sa zapamätať si nové informácie. PLAN je vhodná najmä pre informačné texty. Učí triediť informácie známe, neznáme; hlavné a sekundárne, graficky ich spracovať a vytvoriť záverečné zhrnutie.* Aktivita je tvorená postupnosťou štyroch krokov:

1. predpoklad – spracovať štruktúru textu v grafickej podobe, napr. pojmová mapa, schéma, tabuľka,
2. lokalizácia – identifikovať známe a neznáme informácie v grafickom zázname textu pomocou značiek a poznámok,
3. pridanie – vpisovať počas čítania vysvetlenie či komentár k jednotlivým pojmom,
4. *sumarizovanie – pripraviť krátke zhrnutie alebo voľne reprodukovať text na základe grafického záznamu.*

KWL je vhodná na aktivizáciu doterajších vedomostí a skúseností žiakov a vzbudenie záujmu o čítanie. Realizuje sa v dvoch fázach práce s textom. Žiaci si zhotovia prehľadnú tabuľku s tromi stĺpcami. Pred čítaním vyplnia prvé dva stĺpce tabuľky – *Čo vieš o tejto téme? a Čo by si sa chcel dozvedieť? Po prečítaní textu doplnia žiaci informácie do tretieho stĺpca – Čo som sa o téme dozvedel – tým si uvedomia nové informácie, ktoré sa z textu naučili.*

Porovnaj – rozlíš je stratégia určená na komparáciu sledovaných javov, pojmov, objektov, s ktorými sa žiak oboznamuje prostredníctvom textu. *Formou Vennových diagramov alebo porovnávacích tabuľky žiak zaznamenáva spoločné znaky a znaky, ktorými sa javy odlišujú.*

REAP kladie akcent na vytváranie anotácií z textu. *Po čítaní a porozumení textu žiaci sumarizujú svoje myšlienky a vyjadria ich v rôznych typoch anotácií – anotácia vo forme otázok, heuristická, osobná anotácia a podobne. Anotácie sa líšia v prístupoch k textu, umožňujú čitateľovi zaujať tvorivý či kritický postoj k obsahu prečítaného. Pomocou tejto stratégie sa žiaci učia formulovať svoje myšlienky, a tým rozvíjajú aj pisateľské zručnosti.*

3–2–1 je vhodná na vytváranie vzťahu k textu a vyhodnocovanie informácií. *Žiak postupne nájde v texte pre neho tri najdôležitejšie veci, dve najzaujímavejšie veci a jednu vec, na ktorú mu text nedal odpoveď. Záverečným krokom získava motiváciu na ďalšie štúdium.*

RAP sa zameriava na čítanie textu po jednotlivých segmentoch a kladenie otázok, ktorých cieľom je porozumieť kľúčovým myšlienkam textu. *V odpovediach na otázky žiak parafrázuje a interpretuje hlavné myšlienky a rozvíjajúce informácie.* Stratégia sa realizuje v troch krokoch:

1. prečítať jeden textový segment (odsek, strofa, myšlienkový blok),
2. vytvoriť otázku na odhalenie hlavnej myšlienky textu,
3. *parafrázovať myšlienku vlastnými slovami.*

Uvedené čitateľské stratégie sa dajú aplikovať na prácu s vecnými aj umeleckými textami, pričom niektoré z nich sú špecificky viac zamerané na vecné a informačné texty. Postupnosť krokov v nich je možné tvorivo modifikovať, rozširovať či jednotlivé stratégie kombinovať. Učiteľ môže stratégie využiť na dosiahnutie cieľov vyučovacej hodiny, aktívne zaangažovať žiakov do práce s učebným textom a zvýšiť ich motiváciu a pozornosť pri učení.

K bodu č. 4:

V poslednej časti stretnutia klubu pracovali jeho členovia samostatne nad svojimi materiálmi k predmetom pri dodržaní zásad z prvého bodu a pri použití metód z tretieho bodu stretnutia.

13. Závěry a odporúčania:

Členovia Klubu odporúčajú pri aktivitách po prečítaní nesúvislého textu:

- používať vo väčšej miere skupinové aktivity po prečítaní textu,
- nesúvislé texty vo svojom predmete použiť pri rozvoji čitateľskej gramotnosti pomocou niektorých metód preberaných na klube,
- vytvorené materiály k aktivitám po prečítaní nesúvislého textu priložiť k učebným plánom v prostredí školskej Edupage stránky.

14. Vypracoval (meno, priezvisko)	Ing. Stanislav Peniaško
15. Dátum	20.04.2022
16. Podpis	
17. Schválil (meno, priezvisko)	Mgr. Jana Klepáčová
18. Dátum	20.04.2022
19. Podpis	

Trojfázový model učenia - EUR

Evokácia – Uvedomenie si významu – Reflexia

- ide o trojfázový model procesu myslenia a učenia,
- model opisuje postupnosť krokov, ktorým žiaci prechádzajú pred učením, v jeho priebehu a po učení.
- cieľ – schopnosť kriticky myslieť a uvažovať.

3. fáza – reflexia

- ☞ Žiaci si upevňujú nové vedomosti a aktívne menia svoje schémy porozumenia, aby zodpovedali novým informáciám,
- ☞ vznikajú trvalé vedomosti,
- ☞ vyjadrujú vlastnými slovami myšlienky a informácie, s ktorými sa stretli.
- ☞ medzi žiakmi dochádza k výmene názorov, myšlienok a postrehov.
- ☞ S diskusiou sa rozvíja slovná zásoba,

kritické a flexibilné myslenie.

3. fáza – reflexia – po prečítaní textu

- ☞ zisťovanie úrovne porozumenia textu žiakmi,
- ☞ poskytovanie spätnej väzby,
- ☞ upevňovanie nových vedomostí,
- ☞ interpretácia a diskusia o nových vedomostiach,
- ☞ aplikácia a účelné použitie nových

poznatkov v praxi.

Pojmové a myšlienkové mapy

- ☞ **je jedným zo spôsobov, ako vizuálne znázorniť a vyjadriť svoje chápanie a vzájomné vzťahy pojmov a myšlienok,**
- ☞ je grafická reprezentácia vedomostnej štruktúry žiaka z príslušného učiva,
- ☞ body reprezentujú pojmy a spojnice (oblúky alebo čiary) reprezentujú vzťahy medzi pojmi,
- ☞ je to metóda učenia, testovania a zisťovania vedomostí, ktorej podstata spočíva v osvojovaní vzájomných vzťahov medzi pojmi,
- ☞ pri zostavovaní pojmovej mapy vzniká určitá schéma

(diagram).

Žiak a pojmové mapy

- ☞ pochopenie učiva,
- ☞ prekódovanie do podoby, ktorá sa lepšie pamätá,

- ☒ zapamätanie učiva,
- ☒ vybavovanie učiva,
- ☒ rekonštruovanie učiva, ak pribúdajú nové vedomosti,
- ☒ vytváranie adekvátnych „mentálnych

modelov“ sveta.

Metóda Cinquain

- ☒ naučiť žiakov zručnosti zhrnúť informácie, zachytiť myšlienky, pocity a presvedčenia do niekoľkých slov,
- ☒ výslednou formou je „báseň“, ktorá opisuje alebo reflektuje tému,
- ☒ slovo cinquain (sinkejn) pochádza z francúzskeho slova a znamená päť,
- ☒ je to päťveršová báseň, ktorá môže slúžiť tiež ako prostriedok na hodnotenie žiakovho porozumenia, prostriedok tvorivého

vyjadrenia.

Metóda Cinquain - postup

- ☒ Vysvetliť žiakom pravidlá a uviesť niekoľko príkladov,
- ☒ vypracovať prvý cinquain spoločne,
- ☒ vypracovať cinquain jednotlivcami,
- ☒ spojiť dva cinquainy do jedného (práca v dvojiciach).
- ☒ prezentovať cinquain pred skupinou alebo

triedou.

Metóda Cinquain - pravidlá

1. riadok: jednoslovné pomenovanie témy (zvyčajne podstatné meno)
2. riadok: dvojslovný opis témy (dve prídavné mená)
3. riadok: trojslovné vyjadrenie deja, činnosti (tri slovesá)
4. riadok: štvorslovné vyjadrenie pocitu, emocionálneho vzťahu k téme
5. riadok: jednoslovné synonymum vyjadrujúce podstatu

Voda
čistá chladná
lečie umýva rišlnká
lekúlna dávajúca návrak životu
život

Ďalšie metódy

- ☒ Pexeso
- ☒ Sprievodca predpovedí

- 📄 Pomiešané udalosti
- 📄 Nedokončený príbeh ([pracovný list](#)

autička)

<https://eduworld.sk/cd/jaroslava-konickova/2256/ako-pracovat-s-textom>

Je známe, že kto rozumie textom, rozumie aj svetu. Totiž bez porozumenia je človek často bezradný a nevie si správne vybrať z množstva informácií, ktoré sa na neho valia z viacerých strán. V súvislosti s touto bezradnosťou je ľahšie manipulovateľný a nesamostatný. Hlavne pre tieto skutočnosti je v dnešnej dobe veľmi dôležité disponovať čitateľskými zručnosťami, ktoré sú potrebné už v škole, aby učenie pre deti bolo efektívne a zmysluplné. Táto kompetencia však ovplyvňuje aj uplatnenie absolventov v praktickom živote a na trhu práce. Nezanedbateľná je i práca s umeleckým textom, ktorý je potrebný pre rozvoj krásy duše. **Aby sme predišli zbytočným problémom a aby boli naši žiaci správne vyzbrojení do reálneho života, mali by vedieť urobiť podrobnú analýzu textu, zhodnotiť prečítaný text, dokázať porovnávať rozličné informácie v textoch s neznámym obsahom a netypickej formy.** Mali by vedieť rozlišovať, čo poskytuje text, kriticky ho hodnotiť a približovať sa k porozumeniu mimo textu, pracovať s textom s neznámou formou i obsahom, nájsť informáciu, dedukovať, ktoré informácie sú pri riešení úlohy podstatné a podobne.

V školách máme rôzne typy žiakov. Jedni berú do rúk texty radi, no niektorí robia radšej čokoľvek iné. Poďme sa spoločne pozrieť na niekoľko metód, ktoré nielen pomáhajú žiakom pri práci s textom, ale ich k čítaniu aj motivujú.

SKLADAČKA

Text rozdelíme na štyri časti. Žiakom rozdáme text tak, že každý žiak má jednu zo štyroch častí. Nasleduje tiché čítanie textu.

Vytvoríme tzv. expertné skupiny. V prvej expertnej skupine budú všetci tí, ktorí čítali 1. časť textu, v druhej tí, čo čítali 2. časť textu, v tretej expertnej skupine budú všetci tí, ktorí čítali 3. časť textu a napokon v štvrtej skupine sa stretnú všetci, ktorí čítali 4. časť textu.

Pre prácu v expertných skupinách zadáme nasledovné pokyny: *„Dôkladne sa porozprávajte o vašej časti príbehu. Upozornite sa vzájomne na dôležité veci. Staňte sa expertmi na svoju časť textu”*.

Vytvoríme nové zmiešané skupiny tak, aby sa v každej stretol expert na 1.časť, expert na 2., 3., a 4. časť. Každý expert postupne oboznámi ostatných v skupine so svojou časťou. Keď rozpráva expert na 1. časť, ostatní v skupine ho aktívne počúvajú a kladú otázky na vysvetlenie. Potom pokračuje expert na 2.časť a za ním ostatní, až kým sa nevystriedajú všetci štyria a tým celá skupina zvládne celý príbeh.

Príbeh v texte nie je ukončený. Vymyslíte koniec príbehu. Môžeme zvoliť nasledovné možnosti:

Každý sám vytvorí koniec príbehu a prečíta ho svojej skupine. V skupine kolujú papiere. Každý zo skupiny napíše na papier jednu vetu a posunie ho ďalšiemu v skupine, ktorý napíše

d'alsiu vetu tak, aby nadväzovala na vety predchádzajúce. Tak vznikne v každej skupine 4-5 záverov príbehu.

PÁROVÉ ČÍTANIE

Jednou z ďalších možností práce so žiakmi je aj párové čítanie. Úlohou je zvládnuť text, ktorý rozdelíme na dve časti. Každý z páru číta inú časť textu. Prvú časť číta žiak A, druhú časť žiak B. Po prečítaní žiak A referuje prvú časť textu žiakovi B. Žiak B mu kladie otázky. Potom žiak B referuje druhú časť textu žiakovi A a žiak A kladie otázky. Takto spoločnými silami zvládnu celý text. Túto metódu je vhodné používať pri obsahovo náročnejších ukážkach, v ktorých je zložitejší dej alebo je v ňom veľa nových pojmov. Dá sa využiť na ktoromkoľvek predmete. Dôležité je, že žiaci sami pracujú s textom.

POSLEDNÉ SLOVO PATRÍ MNE

Táto metóda je vhodná pre tých žiakov, ktorí neradi rozprávajú. Pomáha zverejňovať svoje myšlienky pred spolužiakmi, formulovať vecne a stručne ich nápady súvisiace s prečítaným textom, Nadviazať na to, čo už bolo povedané a neopakovať už povedané, pozorne počúvať komentáre spolužiakov, vžiť sa do spôsobu myslenia spolužiakov, rešpektovať pravidlá diskusie.

Popis metódy:

1. Jeden žiak prečíta zaujímavý úryvok alebo citát z knihy.
2. Spolužiaci sa snažia odhadnúť, prečo ich spolužiak vybral práve tento citát a snažia sa zistiť dôvod. Postupne sa k tomu môžu vyjadriť viacerí žiaci.
3. V závere krátkej diskusie prečíta žiak, ktorý citát alebo krátky úryvok vybral, ostatným svoje poznámky – komentár k prezentovaným myšlienkam, ktoré z textu vybral. Toto jeho vyjadrenie predstavuje záver diskusie. Posledné slovo teda patrí tomu žiakovi, kto v úvode čítal svoje myšlienky z textu.

Pri tejto aktivite musia žiaci dodržiavať určité pravidlá. Predovšetkým si neskáču do reči, nezosmiešňujú sa, nehovoria o sebe, nevyjadrujú svoje názory na citát, ale sústreďujú sa na spolužiaka a premýšľajú o ňom, prečo vybral práve tie vety, ktoré vybral. Napríklad: *Ja si myslím, že si Janko vybral tento citát z textu preto, lebo...*

Z uvedeného vyplýva, že táto metóda pomáha formovať nielen komunikáciu, ale aj medzilidské vzťahy, formuje empatiu a prosociálnosť.

Čítanie s predpovedaním

Žiaci samostatne čítajú text, ktorý je rozdelený na časti. Pred čítaním každej ďalšej časti predpovedajú, o čom asi budú čítať. Učiteľ ich vedie k tomu, aby svoje predpovede určovali na základe istých impulzov. Svoje tvrdenia môžu odvodiť na základe svojich skúseností - je to

balada, tak bude mať tragický záver, môžu sa spoliehať na známe postupy z iných diel, na vlastnosti človeka, môžu sa motivovať ilustráciou pri texte. Keď chceme žiakom pomôcť, môžeme im prezradiť prostredie alebo kľúčové slová. Po prečítaní časti textu sa vždy vraciame k predpovediam a porovnávame ich so skutočnosťou.

Čítanie s tabuľkou predpovedí

Princíp je rovnaký ako pri predchádzajúcej metóde, ale žiaci pracujú a diskutujú vo dvojici a postupujú svojim vlastným tempom. Dvojica má tabuľku spoločnú kvôli tomu, aby navzájom diskutovali.

Ako sa bude podľa vás dej rozvíjať? Prečo si to myslíte? Čo sa doteraz naozaj stalo?

Text s pomiešanými vetami

Žiakovi predložíme text, v ktorom sú poprehadzované vety. Jeho úlohou je zoradiť vety podľa zmyslu. Táto metóda je vhodná v tom prípade, keď texty opisujú dej alebo príčinnú – následnú vzťahy.

METÓDA VERIFIKÁCIE VIET

Žiak si najprv prečíta krátky text (10-12 viet), ktorý však obsahuje nejakú novú informáciu. Zo začiatku dávame jednoduchšie texty. Po prečítaní dáme žiakom ďalší text, ktorý má podobný obsah. Úlohou žiakov je zistiť, ktoré informácie sú totožné v oboch textoch a ktoré sú uvedené ako nové v druhom texte.

POSTUP 5-4-3-2-1

Najprv si žiak prečíta text a potom z neho získava nasledujúce informácie:

- a) 5 nových informácií,
- b) 4 informácie, ktoré sa týkajú hlavnej myšlienky textu,
- c) 3 nové slová, ktoré našiel v texte,
- d) 2 informácie, ktoré už poznal,
- e) 1 vec, na ktorú nenašiel odpoveď.

PRAISE

Je to stratégia, ktorej akronym (začiatočné písmená) predstavujú nasledujúce činnosti žiakov:

PREDICT – predpovedajte slová, z ktorými by ste sa mohli stretnúť v texte

READ – čítanie príbehu

ANALYZE – porovnanie predpovedaných slov so slovami, ktoré sa v texte naozaj vyskytli

INVOLVE – žiaci vylepšujú príbeh podľa vlastnej fantázie

SHARE – prezentácie vlastných vylepšení pred triedou

EXPLAIN – učiteľ vysvetlí, ako príbeh chápe on

RISE

Táto stratégia motivuje žiakov ku kresleniu. Je vhodná pre slabších žiakov, ktorí radi maľujú.

READ THE STORY – čítanie príbehu

ILLUSTRATE THE STORY – žiaci ilustrujú svoje predstavy

SEQUENCE THE SKETCHES – žiaci sa podelia o svoje kresby s triedou, potom ich dáme ich do skupín, úlohou každej skupiny je zoradiť svoje kresby podľa obsahu príbehu

ENACT THE STORY – každá skupina si vyberie jeden obrázok a pokúsia sa urobiť dramatizáciu

Hodnotenie informácií

☞ Metóda umožňuje zistiť hodnotiaci vzťah žiaka k Informáciám vo výkladovom texte.

☞ Žiak musí v texte označiť, ktoré **informácie sú najdôležitejšie** a ktoré **menej dôležité**. Žiakovi je potrebné povedať, aby označil **konkrétny počet** informácií: napr. 3 najdôležitejšie a 3 najmenej dôležité informácie.

☞ Po ukončení čítania si žiaci sčítajú počet správnych odpovedí.

☞ Väčšina textov nie je písaná tak, aby sa dalo presne určiť, ktoré informácie sú dôležité a ktoré sú menej dôležité, preto sa vytvárajú texty, v ktorých je toto

zaradenie jednoznačné.

Zisťovacie otázky

☞ Bežne používajú učitelia v praxi, keď sa pýtajú žiakov:

☞ " Rozumeli ste, čo som povedal(a)?" , "Rozumeli ste, čo o čom ste čítali?" .

☞ Viacerí autori i samotná vyučovacia prax ukazujú, že tento typ otázok vedie k málo validným odpovediam, pretože žiak nie vždy správne ohodnotí svoj výkon.

☞ Nevýhodou zisťovacích otázok je, že žiak často nevie, aké kritéria kladie učiteľ na porozumenie v danej situácii.

☞ Je lepšie, ak učiteľ kladie otázky konkrétnejšie zamerané na

jednu alebo niekoľko málo prvkov textu.

☞ Takéto otázky sú vo vyučovaní veľmi frekventované a možno ich využiť na zisťovanie porozumenia všetkých rovín textu: slov, vnútro vetných i medzi vetných vzťahov a na identifikáciu

makroštruktúry textu.

Reprodukcia textu žiakom

Je rozšírenou metódou zisťovania porozumenia textu.

Poznáme dva typy reprodukcie:

☞ doslovnú

☞ voľnú

Na účely zisťovania porozumenia textu sa používa reprodukcia voľná, ktorá je istou transformáciou prečítaného textu.

Žiak z textu vyberá informácie, zoraďuje

ich a komprimuje.

Vytvorenie súhrnu textu žiakom

☞ táto metóda slúži na zistenie, do akej miery vie žiak identifikovať jadro textu

☞ žiaci môžu napríklad vytvoriť heslo alebo

titulok textu vystihujúci jeho obsah

Testy

☞ Sú rozšíreným nástrojom na zisťovanie porozumenia textu žiakmi.

☞ **Test je zložený zo súvislého textu, ku ktorému sa viaže niekoľko otázok**, žiak odpovedá na otázky zaškrtnutím jednej z ponúkaných odpovedí, alebo odpoveď napíše. V teste sa používajú rôzne druhy textov - súvislých i nesúvislých a textových žánrov (pohľadnica, opis,

tabuľka, ...).